Міністерство освіти України
Рівненський державний гуманітарний університет
Рівненський інститут слов'янознавства
Київського славістичного університету
Міжнародний економіко-гуманітарний
університет ім. С.Я. Дем'янчука

Слов'янські мови та літератури: історія, сучасний стан та перспективи розвитку

М а т е р і а л и
міжвузівського семінару

Рівне – 2007

ББК 80.4
С 48
УДК [811 + 82] = 16

Слов'янські мови та літератури: історія, сучасний стан та перспективи розвитку. Матеріали міжвузівського семінару. – Рівне: РДГУ, 2007. – 238 с.

У збірнику вміщено статті з актуальних проблем славістики викладачів та студентів – учасників Міжвузівського славістичного семінару. Основні теми поданих публікацій стосуються питань історії, сучасного стану та тенденцій розвитку слов'янських мов і літератур (зокрема української, російської, польської та чеської), а також методики їх викладання.

Упорядники - кандидат філологічних наук, доцент
Самборська І.М.
кандидат філологічних наук, доцент
Сербіна Т.Г.

Відповідальний за випуск - кандидат філологічних наук, доцент
Сербіна Т.Г.

Друкується за рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарногоуніверситету
(протокол № 3 від 26 жовтня 2007 року)

Матеріали публікуються в авторській редакції.

Отже своїм образом жінки Н. Зборовська декодує той часто однобокий літературний образ жінки-матері, жінки-розпусниці чи просто позбавлений тілесності образ емансипованої жінки-інтелектуалки. Жінка Н. Зборовської – це синтез плотського із духовним, раціонального та ірраціонального водночас. Це багатогранна і трансцендентуюча особистість, яка іде "власним" життєвим шляхом, а не стереотипним шляхом уявлень про неї. Жінка Н. Зборовської іде по життю так, "що не можна … не запам'ятати" [5, 281].

Література

1. Сандомирская И., Кузьминский Б. Пауза и слово, или Есть ли имя у боли? // Иностранная литература. – 1993. – №3.
2. Фромм Э. Пути из больного общества // Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
3. Бовуар **С.** Друга стать. – У 2т. – К., 1994. – Т.1.
4. Фройд З. Вступ до психоаналізу. – К., 1998.
5. Зборовська Н. Феміністичні роздуми на карнавалі мертвих поцілунків. – Львів, 1999.
6. Шовалтер Е. Феміністична критика у пущі. // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХст. – Львів, 1996.
7. Забужко О. Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика 90-х.– К., 1999.
8. Allen J. Motherhood: The Annihilation of Women // Trebiliot, 1984.
9. Farestone S. The Dialectic of Sex.. New York, 1970.

Синевич Б.М.

(Рівненський державний гуманітарний університет)

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ ДИСКУРС 20-Х РОКІВ: ТЕКСТИ І КОНТЕКСТИ

Стрімкі геополітичні, ідеологічні зміни, крах унітарного раціоналізму, культурного монізму 90-х років ХХ століття супроводжуються усвідомленням необхідності змін методологічних парадигм науки та інтеграцію у світову наукову спільноту через новий

інтелектуальний пошук. «Йдеться про поширення теоретичних можливостей нашої науки, її багатоголосе теоретичне звучання, її внутрішню, як сказав Бахтін, діалогічність» [1, 487], - зазначала Соломія Павличко, аналізуючи методологічну ситуацію в сучасному українському літературознавстві. Своїми конструктивними намірами та спроможністю вибудови сучасної посттоталітарної, постколоніальної, постпозитивістської науки, даний процес демонструє настанову літературної теорії на реформування та розвиток понятійного апарату, так і «уточнення понятійного апарату з урахуванням нових реалій в літературі й літературознавстві» [2, 3].

Дискурс, зокрема літературознавчий, - актуальна проблема у філологічних дослідженнях кінця ХХ – початку ХХІ століття . Що розуміє сучасне літературознавство під дискурсом ? Аналіз дефініцій із найрепрезентивніших джерел засвідчує про наявність різноманітних концепцій дискурсу. Дискурс як термін активно функціонує у лінгвістиці, соціології, літературознавстві. На багатозначність даного терміна вплинули принципово відмінні предмети дослідження у вищеназваних дисциплінах, які й спричинили різне його тлумачення.

Факт існування дискурсу як елемента метамови науки про літературу не викликає сумніву. У цьому можна переконатися, звернувшись до сучасних літературознавчих досліджень. Проте визначення терміна дають не усі автори, опираючись очевидно на фоново – інтуїтивну складову читацького сприйняття. У сучасній науковій літературі не існує авторських прав на використання терміна «дискурс». Саме тому його вживання таке багатозначне. Конкретне значення терміна визначається в рамках існуючих підходів до вивчення мови і мовної діяльності.

Найважливіші результати у вивченні дискурсу були розглянуті у лінгвістиці при ототожнені дискурсу з семіотичним процесом (А. Греймс, Ж. Курте), розрізненні тексту і дискурсу (Т.Ван Дейк), аналізі парадигмантичного інтердискурсу (П.Серіо), дослідженні специфіки дискурсу структуралістами (Ц. Тодоров). За багаточисленними визначеннями лінгвістів стоять складні, достатньо засвоєні науковою думкою концепції (Ф. де Сосюр, Е. Бенвеніст, Е. Бюіссанс) французька школа аналізу дискурсу (М. Пеше та ін.). На основі аналізу лінгвістичних концепцій дискурсу дослідник Ю. Руднєв дає таке визначення: «Дискурс – це такий вимір тексту, взятий як ланцюг/ комплекс висловлювань (тобто як

процес і результат мовленнєвого (комунікативного) акту), який обумовлює внутрішні сигматичні і парадигматичні відношення між утворюючими систему формальними елементами і виявляє прагматичні ідеологічні установки суб'єкта висловлювання, які обмежують потенційну невичерпність значень тексту» [3, 3].

У такій інтерпретації дискурс виступає як складне комунікативне явище, що містить у собі соціальний контекст.

Уважне вивчення особливостей розвитку та функціонування терміну "дискурс" дає можливість визначити кілька основних напрямів його "освоєння".

Наведемо низку подібних визначень:

«Дискурс – це «зв'язаний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними й іншими факторами; текст, взятий у подійєвому аспекті; мовлення, розглянуте як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і в механізмах їхньої свідомості (когнітивних процесах)» [4, 136]. Девід Джоліф у «Енциклопедії постмодернізму» подає визначення дискурсу як «наділеного значенням фрагменту усної або писемної мови; фрагмент мови, що віддзеркалює соціальну, епістемологічну та риторичну практику групи; або спроможність мови віддзеркалювати й обмежувати цю практику в групі, а також впливати на неї» [5. 126]. Сергій Квіт трактує поняття дискурсу «як сукупності висловлювань, що стосуються певної проблематики, розглядаються у взаємних зв'язках із цією проблематикою, а також у взаємних зв'язках між собою. Одиницями дискурсу є конкретні висловлювання, які функціонують у реальних історичних, суспільних і культурних умовах, а у своєму змісті та структурі відбивають часовий аспект, інтеракції між партнерами, що витворюють даний тип дискурсу, а також простір, у якому він відбувається, значення, які він творить, використовує, репродукує або перетворює » [6, 7].

Таким чином, дискурс в його сучасному розумінні можна охарактеризувати як явище, яке є: комунікативним (дає уявлення про учасників комунікації); когнітивним (оперує знаннями, передає їх, створює нові знання); суб'єктивним (не може бути відчуженим від того, хто говорить); текстуальним (не є текст, але є у тексті (комунікативний акт і його результат)). Специфіка дискурсу визначається тим, що знаходиться «з того боку мови, але з цього боку висловлювання, тобто існує після мови, але до висловлювання» [7, 367].

Такі підходи для теорії літератури є важливими, оскільки дискурс передбачає присутність письменника, дослідника, потенційних читачів, циркуляцію творчих ідей, аналіз яких полягає у тому, щоб осягнути внутрішню логіку явищ, виявити способи і прийоми конструювання і розгортання організації системи, враховуючи нові філософсько-естетичні ідеї. Особливо виділяється прикладний рівень дискурсу, тобто письмовий, мовний чи образний прояв об'єкта-явища чи комунікації, в результаті якого виробляється аналіз виступів, текстів, бесід, дебатів. У дискурсі-аналізі помітно виділяється два напрями – філософський, пов'язаний із герменевтикою, і філологічний, представники якого спиралися на використання лінгвістичних методів аналізу, а також на літературознавче за своїми джерелами вивчення нарративності та сюжетики дискурсів. Використання дискурсу-аналізу для вивчення літературознавчих явищ видається вкрай продуктивним у галузі гуманітарного знання.

Український літературознавчий дискурс 20-30-х років XX століття репрезентував досить проблематичні відносини. Лабіринти літературно-теоретичних пошуків минулого століття і досі не втратили своєї актуальності. «Передусім минулого століття відбулася радикальна зміна візії літератури, її функцій та призначення, що призвело до не менш радикальної зміни текстуальних стратегій і технологій, - література поступово втрачала силу та авторитетність джерела нових незвіданих горизонтів якоїсь вищої правди й намагалася досягнути якомога ширшого екзистенційного ефекту» [8, 14].

Початок XX століття був часом співіснування, а іноді й протиборства різних естетичних течій. Найприкметнішою ознакою була опозиція концептів модернізму / позитивізму – ірраціоналізму/раціоналізму. На тлі радикальних політичних перетворень відбулися зміни соціокультурної парадигми, пошуки нових естетичних канонів, висунення художніх програм. «На самому початку, доки ще існувала свобода творчої думки і слова, - як зазначала С. Павличко, - літературний процес в Україні розділявся на окремі досить відмінні напрямки: модернізму-естетизму, народництва єфремівського типу, футуризму, неокласицизму, політизованого лівого авангардизму» [9,185].

Для кожного напрямку були притаманні певні дискурсивні особливості. Для нового стану культури була характерною

тенденція до синтезу різних форм буття і творчості, обґрунтування єдності світу, активних контактів мистецтва й ідеології. Програма мистецтва полягала в тому, щоб оголошувати або реалізовувати доступними йому засобами визначену ідейну програму.

Паралельно з дискурсом пролетарського мистецтва, як офіційним, державним, який намагався поглинути всі інші, позбавляючи в такий спосіб культуру внутрішньої діалогічності, розвивався дискурс національного мистецтва,«програма якого була єдино можливою не так з огляду на менталітет нації, як на ситуацію виживання» [10, 38].Відбулася трансформація мистецтва загалом і, як наслідок, - знаходження тієї єдиної форми, методу, стратегії творчості, яка була б адекватною новій дійсності і світогляду. Митець виходив за межі мистецтва і до рубежів та витоків мистецтва як такого. Його художній експеримент спирався на переосмислення самих засад філософії та природи мистецтва і пролягав не стільки у площині останнього, скільки на пограниччі – між потенцією певної творчої ідеї та конкретним її втіленням. Вважається, що усі судження про літературу мають універсальний зміст, однак їхня актуальність для кожної доби визначається тим, наскільки глибокий у ній інтерес до тексту, наскільки сильна самосвідомість культури. Досвід літературних дискурсів 20-30-х років ХХ століття цікавлять сучасного дослідника як цінний історичний матеріал і водночас як джерело пізнання закономірностей розвитку літератури загалом. В українському літературознавстві початку минулого століття „попри очевидну розмитість теоретичних контурів, фрагментарність і відсутність системного погляду на кореляцію процесу творчости і процесу рецепції, можна виявити три виразні тенденції [...]. [...] психологізація процесу сприйняття, [...] увага до соціального виміру, [...] на марбінесі літературознавчого простору проростали паростки феноменологічно-рецепційних ідей окрушини яких насправді знаходимо в найчільніших представників української літературно-критичної думки” [8, 9].

Складні співвідношення між дискурсами пролетарського мистецтва і національного мистецтва потребують уважного перегляду, адже обидва виявилися реалізацією художніх потреб ХХ століття та часто взаємодоповнювали один одного навіть у ситуації взаємного несприйняття.

„Криза розуму” як перегляд морально-естетичних цінностей та руйнування традиційних підвалин життя в українських реаліях

призвели до активізації екзистенційних пошуків індивіда. З одного боку, ідеологія, витісняючи категоріальний апарат естетики, ставала етичним еквівалентом релігії та моралі, „задавала суспільству орієнтири самоідентифікації, перспективи розвитку, визначаючи заборони і виявляючи „своїх" та „чужих" [11,1]. Революція, війна, соціально-економічні зміни створили парадигму життєвих схем і моделей, складовою яких стали відчуження на етнонаціональному рівні та втрата трансцендентної цілісності.

Однак, у межах особисте/суспільне людина відчуває дискомфорт. Менталітет як специфічна духовна субстанція визначає особливості психічного складу окремої національної спільності і є виявом колективного несвідомого.

Між концепцією „національного" та „пролетарського" мистецтва можна знайти чимало спільних ознак, що ускладнюють розуміння їх специфіки. Так, захоплення соціокультурними та політичними зрушеннями мали більше філософський, світоглядний характер, ніж ідеологічний. За поняттями „ідеологічність", „програма" щодо питань про функцію літератури і стратегію мистецької праці відкриваються чіткі стратегії розвитку літератури, строго наукове і раціональне уявлення про її місце в соціокультурній системі, про відповідальність письменника перед читачем. Культивування у творчості світогляду „пролетарської" суспільної формації супроводжувався пошуками шляхів вираження нових світоглядних цінностей засобами мистецтва. Не завжди ідеологічний чинник переносився у мистецтво та не підпорядковував його своїм потребам. Український футурист Михайль Семенко вважав: „Мистецтво може бути лише одне, так само як існує лише одна релігія (а означення „буржуазна" чи „революційна" релігія справді виглядають абсурдними)" [12, 195].

Таким чином, засвідчення „пролетарськості" має поставати з художнього твору органічно, а митець мав би повернутися до усвідомлення функцій і природи мистецтва.

Футуристи у своїх критичних і теоретичних студіях обгрунтували цілісні і завершені концепції літератури для „нового читача" в „новому суспільстві".

Відомий літературознавець Гео Шкурупій на сторінках „Нової генерації" наголошував: „Ліві митці завжди на барикадах. Ми беремося в першу чергу за революційну, свіжу, сучасну тематику й ідейність і за оформлення її в мистецтві, цебто за якість

і сучасність продукту для сучасного передового споживача. Ми проти пейзажів в лаптях і вишиваних сорочках, ми проти переробок і реставрації" [13, 33].

У заяві до Контрольної ради Вапліте М. Бажан писав: „Потреба ж видання в м. Києві гострого і напруженого дискусійного журналу, що лезо його буде скеровано проти хуторянства, просвітянства й всіляких настроїв приниження сучасної революційної культури України, - потреба така нагальна й пекуча..."[14].

Відтак, письменник має виконати певні завдання, а саме – шукати ефективну літературну методу, відповідну техніку, дослухатися до читача і виховувати його, адже адресат для письменника – найперша ціль і цінність. „Навчати „правди", показувати „єдину правду" – ця програма художності, на погляд авангардного літератора 20-х рр., себе знецінила. Але пов'язано це не лише із запалом і досвідом естетичних та суспільних революцій, що розхитували підвалини „старого світу", а й із тим самим строгим і науковим ставленням та вимогливістю до літературної праці" [15, 27].

У ситуації, коли визначальним виступає ідеологічне питання про форму подальшого національного існування, література сприймається як основний носій самоусвідомлюючих, захисних і національно-репрезентативних функцій, що в нових умовах викликає протистояння „рідного" і „чужого". В атмосфері недовіри, інтриг нелегко було захищати свої позиції Миколі Хвильовому. Як один з організаторів літературного процесу, він намагався передбачити шляхи розвитку національної літератури. У полемічній боротьбі письменник шукав вихід з дилеми: „Чи будемо ми розглядати своє національне мистецтво як служебне (в даному разі воно служить пролетаріатові) і як відособне, вічнорезервне до тих світових мистецтв, які досягли високого розквіту.

Чи, навпаки, залишивши за ним ту ж саму служебну роль, найдемо за потрібне підіймати його художній рівень на рівень світових шедеврів " [16 , 470].

Як бачимо, література усвідомлюється як явище не лише естетичне, а й соціальне. Однак, М. Хвильовий піднімає питання про стратегію подальшого розвитку літератури в умовах культу тексту для масового читача і „модернізації" культури. Позиція письменника тут однозначна: „Воно (мистецтво) мусить служити

революційному класу, але не як „класу для класу", а як „класу для людства". Це його історична місія в класовому суспільстві. В цьому сенсі воно й є „категорією ідеологічною", і тільки в цьому" [16, 529].

Тобто, мистецтво не зникає в тіні ідеології, а оголошує або реалізовує визначену ідейну програму. У ситуації світоглядного перевороту письменник прагнув орієнтуватися на „психологічну Європу", гостро критикував, іронічно-саркастично висміював примітивізм, бездарність, неуцтво. Намагання вловити топку рівновагу між поняттями „національне" і „класове" зумовлене бажанням зберегти мистецьке „я" в умовах тотального наступу на свободу творчого самовираження.

Національний рух та соціалізм – протилежні полюси, „бо кожен із них спирається на той вимір соціальної реальності – класовий або національний, - котрий ігнорується супротивним" [17, 5].

Диктатура пролетаріату з месіанською ідеєю та ідеєю рівності змінюють світоглядні орієнтири, нав'язують інше психологічно-духовне та екзистенційне підгрунтя, що блокує особистість на рівні психіки та провокує відчуження, особливо на етнонаціональному рівні. „Бути знекоріненим - означає не мати місця у світі, визнаного і гарантованого іншими; бути непотрібним – означає не належати до світу взагалі" [18 , 529]. Внутрішній конфлікт ідеї і совісті, України і комуніста, художника і громадянина спровокували трагічну розв'язку долі

М. Хвильового, який „був безкомпромісним і в добу „Літературного ярмарку", дванадцять книг якого відкривають абсолютно оригінальну сторінку українського відродження в теорії літератури, в жанрах, формах і стилях української літератури" [19, 20].

Ідея об'єднання творчих сил у Жовтневий блок мистецтва, до якого мали ввійти футуристи, „плужани", „березільці", „гартованці", прискорила кризу в літературних організаціях. Кожна з письменницьких організацій намагалася претендувати на гегемонію в літературі з різними програмами. Так, „Гарт" на чолі з В. Елланом-Блакитним керується марксистською ідеологією й постулатами комуністичної партії. „Плуг" надає перевагу змісту над мистецькою витонченою формою. Назрівала літературна дискусія 1925-1927 рр., яка з одного боку, продекларує високі

вимоги до літературної творчості, з другого – спровокує творчу переорієнтацію та міжорганізаційні чвари. Естетичний критерій літературної творчості ігнорується і сприймається як підозра у відступі від марксистського соціологічного методу. На сторінках „Червоного шляху" науковий рівень дискусії поступається публіцистичній риториці з класово-ідеологічним підтекстом. Український літературознавець Я. Поліщук пише про цей період: „За умов, коли формальна критика в Україні фактично була заблокованим науковим досвідом із середини 20-х років, єдиним шансом на реабілітацію національної парадигми в освоєнні актуальних методів пізнання лишилася еміграційна наука" [20, 19].

Таким чином, рецепція новітніх теорій в українському радянському літературознавстві виглядає неповноцінною, тому актуальні західні ідеї не мали шансів стати основоположними чинниками у формуванні нових теорій та повноцінного критичного дискурсу. Ідеї західної естетики ХХ століття мали істотний вплив на інтелектуальне середовище українського зарубіжжя 1920-х років.

Гостра криза соціальної і національної ідеології, невирішеність національного питання надають особливого забарвлення ідейно-інтелектуальній атмосфері духовного життя того часу. Терміни „європеїзація" та „модернізація" використовуються в літературознавстві при визначенні особливостей даного періоду та розглядаються як явища не лише естетичного, а й культурно-історичного порядку. Як зазначає Н. Шумило, „орієнтація в цей час на модерні західноєвропейські літературні процеси, попри збагачення, несла в собі, на думку сучасників, і загрозу національній органічності художнього розвитку, що передбачав не так відмову від літературних традицій, як їхню модифікацію, зокрема, усталених архетипів образного мислення, які набули полівалентного смислового навантаження в сув'язі з новими поняттями про людину, її внутрішній світ, індивідуальні й суспільні рефлексії" [21, 33].

Література

1. Павличко С. Теорія літератури / Передмова Марії Зубрицької. – К.: Видавництво Соломії Павличко „Основи", 2002. – С. 679.
2. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю.І. Ковалева, В.І. Теремка. – К.: ВЦ „Академія", 2006. – С. 752.

3. Руднев Ю. Концепция дискурса как элемента литературоведческого метаязыка. – www.belb.net/obmen/Rudnev.htm.
4. Арутюнова Н. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: „Советская энциклопедия", 1990. – С. 136-137.
5. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Пер. з англ. В. Шовкун; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К.: Видавництво Соломії Павличко „Основи", 2003. – С. 503.
6. Квіт С. Основи герменевтики : Навчальний посібник. – К.: Вид. дім „КМ Академія", 2003. – С. 192.
7. Тодоров Ц. Понятие литературы // Семиотика. – М., 1983. – С. 355-369.
8. Зубрицька М. Homo legens: читання як соціокультурний феномен. – Львів: Літопис, 2004. – С. 352.
9. Павличко С. Теоретичний дискурс українського модернізму: Дис.докт. філолог. Наук:10.01.06/НАН України, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка – К., 1995.-399с.
10. Шумило Н. Ідея національного літературного розвитку // Слово і час. - 2002. – №3. – С. 33-39.
11. Мережинская А. Постмодернизм расчищает дорогу для поисков: Идеологический миф в современной прозе // Русская словесность в школах Украины. – 200. - №1. – С. 1-5.
12. Див.: Ilnytzkyj Ol. S. Ukrainian Futurist, 1914-1930: A Historikal and Critikal Studi. - Cambridge Massachusetts, 1997. – P. 195
13. Шкурупій Г. Чому ми завжди на барикадах? // Нова генерація. – 1927. – №2.– С. 33.
14. Бажан М. Заява до Контрольної ради Вапліте від 3. II. 27 року // Відділ рукописів Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (ф. 2009).
15. Іванова Н. 1920-ті роки й український авангард: мистецтво для мас – від митця-професіонала // Слово і час. – №12. – С. 20-27.
16. Поліщук Я. Науковий пейзаж, мальований чаєм (Про дискретність формального методу в українському літературознавстві) // Слово і час. – 2005. – №5. – С. 14-23.
17. Шумило Н. Ідея національного літературного розвитку (Фрагмент з перманентного обговорення) // Слово і час. – 2002. – №3. – С. 33-39.
18. Хвильовий М. Думки проти течії: Твори у 2 т. – К.: Дніпро, 1990. – Т.2. – С. 444-512.

19. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. – К.: Основи. – 1983. – 126 с.
20. Арендт Х. Джерела тоталітаризму. – К., 2002. – С. 529.
21. Жулинський М. Талант, що прагнув до зір. Передмова. Хвильовий М. Твори: У 2 т. – К.: Дніпро, 1990. – т.1 – С. 5-43.

Нестерук С.М.
(Рівненський державний гуманітарний університет)

«НЕОМІФОЛОГІЗМ» В КОНТЕКСТІ ХУДОЖНІХ ПОШУКІВ ПИСЬМЕННИКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Сучасний літературний процес характеризується складною взаємодією багатьох формально-змістових чинників, що призвело до формування поетики "неоміфологізму", характерною рисою якої є активне використання легендарно-міфологічних структур. За змістовими характеристиками більшість традиційних образів легендарно-міфологічного походження є своєрідними типами або психологічними моделями поведінки, які відображають екзистенційні аспекти індивідуального або колективного буття. Подібні структури схильні до досить високого рівня семантичної універсалізації, в результаті якої вони сприймаються в читацькій свідомості як образи-символи (знаки, поняття, емблеми), що стають багатозначними при їх включенні в свідомість іншої культурно-історичної епохи. Найочевиднішим результатом такої рецепційної універсалізації є розширення змістовної сюжетної схеми, ускладнення диференційних характеристик з погляду синхронії та діахронії його функціонування.

Цей процес не є обов'язковим для всіх традиційних образів, деякі з них уже від моменту первинного розвитку протообразу були скеровані на формалізований розвиток, головною роллю якого є орієнтація на принцип циклізації (Прометей, Гуллівер, Робінзон, Шерлок Холмс). Об'єднувальною детермінантою в таких творах є загальновідома репутація персонажа, який своїми діями чи знаковим ім'ям сприяє утворенню в читацькій свідомості асоціативно-символічних зв'язків між зразком та його новим продовженням

ЗМІСТ

Передмова 3

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Воробьева Л.М. Слово и его значение: к вопросу о внутренней форме слова 6
Чеберяк А.М. Комунікативні ролі автора і адресата у реалізації мовленнєвого жанру „відкритий лист" 9
Мандрик Н.В. Джерела східнослов'янських граматичних традицій (XI – XIII ст.) 13
Самборская И. Н. Функционирование образных архетипов в современном русском языке 17
Сербина Т.Г. Приемы использования логоэпистем в русскоязычных газетах Украины 21
Совтис Н. М. Фонетична й грамматична адаптація українських лексичних запозичень до норм польської літературної мови 26
Смерчко А. А. Авторська трансформація фразеологізмів 29
Кондзеля Е. С. Перформативы как средства выражения побудительности в русском и польском языках 33
Степанова О. І. Про деякі параметри зіставних досліджень (на матеріалі української та російської мов) 37
Мединська Н.М. Вираження семантики дистрибутивності в дієсловах з подвійними префіксами в сучасній українській та російській мовах 40
Шульжук Н.В. Основні питання лінгвістичної теорії діалогу 44
Щербачук Н. П. Особливості функціонування та морфологічне вираження детермінантів у діалогах 48
Вовчук Н.И. Коннотативность поэтических новообразований ... 51
Лукашенко Ю. Національно-культурна специфіка номінацій жінки в польській розмовній мові 57
Ващук К. Емоційно-експресивна лексика у польській пресі 61
Сорока М. Віддієслівні іменники у сучасній польській мові (структурно-семантична та стилістична характеристика) 66
Любінська Н. Парадигматичні відношення дієслів руху в сучасній польській мові 70

Дем'яненко І. Фразеологія польського студентського сленгу (на матеріалі словника Kaczmarek L., Skubalanka T., Grabias S. Słownik gwary studenckiej. -Lublin, 1994) 74
Мичко І. Особливості вживання числівників у конфесійному стилі 78
Глодовська О. Мовні особливості казок О.С.Пушкіна 81
Примак Е. Речевой этикет в письмах А.С.Пушкина..... 86
Кононенко М. Антропонимы в романе М.А.Булгакова «Мастер и Маргарита» 90

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СЛОВ'ЯНСЬКИХ ЛІТЕРАТУР У СВІТОВОМУ КОНТЕКСТІ

Матчук А.Л. Слово як феномен людського буття 96
Гнатів Т. О. „Українська школа" та Юліуш Словацький в контексті українсько-польського пограниччя 102
Миронюк В.М. Особливості хронотопу у творчості Марка Черемшини 105
Старух О.В. Проблема самоідентифікації жінки у повісті Н.Зборовської „Валя" 110
Синевич Б. М. Літературознавчий дискурс 20-х років: тексти і контексти 115
Нестерук С.М. „Неоміфологізм" в контексті художніх пошуків письменників XX століття 125
Матвейчук М.И. Лирическая проза о великой отечественной войне 132
Бєлова С.А. Особливості конфлікту та героя в романах Б.Акуніна 146
Мазяр В.В. Литературные портреты современников Н.А.Некрасова 152
Король О. Ю. Поетика лірико-автобіографічної оповіді в романі І.Буніна „Життя Арсеньєва" 155
Хмель В.А. Соціальні й філологічні аспекти творення антирежимного фольклору 161
Липинская О. «Евгений Онегин» А.С.Пушкина как роман в стихах: традиции и новаторство 167
Дячук І. Своєрідність поетики Йосипа Бродського (1958-1972 років творчості) 173

Басюк І. Проблема злочину і кари в романі М.Булгакова „Майстер і Маргарита” 176
Гончарук О. Гейне в українських перекладах 182

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Груба Т.Л. Проблема мовної особистості в сучасній психолінгвістиці та лінгводидактиці 187
Лещенко Г. П. Проблема формування комунікативної компетенції школярів у російській та українській лінгводидактиці 192
Свірчук Т. І. Проблема статусу соціокультурної компетенції у навчанні мов 197
Овдійчук Л. М. Взаємодія мистецтв на уроках української та зарубіжної літератури 201
Довгалець Л. Реалізація міжпредметних зв’язків на уроках української мови у 5 класах 205
Сухацька Л. Особливості побудови системи вправ з розвитку діалогічного мовлення 211
Колосинська М. Комунікативна гра як засіб реалізації мети і завдань шкільної мовної освіти 218
Хомич Н. Вивчення життя та творчості Ольги Кобилянської у школі на основі особистісно зорієнтованого навчання 222
Шолудько О. Вивчення життя і творчості Василя Стуса у школі із застосуванням методу проектів 227

Відомості про авторів 232

Наукове видання

М а т е р і а л и
міжвузівського семінару
„Слов'янські мови та літератури:
історія, сучасний стан та перспективи розвитку"

Упорядник – **Самборська І.М.**
Відповідальний за випуск – **Сербіна Т.Г.**
Комп'ютерна верстка – **Третяк О.Ю.**

Підписано до друку 21.11.2007 р. Формат 60х84 1/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк різографічний.
Ум. друк. арк. 12,05. Обл. вид. арк. 12,05.
Замовлення № 25/1 Наклад 100.

У збірнику вміщено статті з актуальних проблем славістики викладачів та студентів – учасників Міжвузівського славістичного семінару. Основні теми поданих публікацій стосуються питань історії, сучасного стану та тенденцій розвитку слов'янських мов і літератур (зокрема української, російської, польської та чеської), а також методики їх викладання.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

ББК 80.4
М 34
УДК [811 + 82] = 16

Матеріали міжвузівського семінару „Слов'янські мови та літератури: історія, сучасний стан та перспективи розвитку". – Рівне: РДГУ, 2007. – 238 с.